

Nr 59

Utlåtande i anledning av väckta motioner om översyn rörande de sociala förmånerna till invalider.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 347 i första kammaren av herr *Wahlund m. fl.* samt nr 348 i andra kammaren av herr *Onsjö m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen må besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla *dels* att en allmän översyn snarast möjligt verkställas rörande de sociala förmåner som utgår till invalider av olika kategorier, *dels* att riksdagen förelägges de förslag som denna översyn må föranleda».

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 347.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från kungl. arbetsmarknadsstyrelsen, kungl. pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten samt utredningen om socialförsäkring och arbetsanpassning. Redogörelse för yttrandena lämnas i det följande.

Gällande bestämmelser m. m.

I anledning av att i motionerna såsom en huvudfråga upptagits spörsmålet om en förbättrad *i n v a l i d p e n s i o n* lämnas nedan en redogörelse för gällande lagstiftning i ämnet.

Svensk medborgare som fyllt 16 år och är mantalsskriven inom riket är berättigad till folkpension i enlighet med vad som sägs i *lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering*. Rätt till folkpension i form av ålderspension tillkommer den som fyllt 67 år. För tid före fyllda 67 år utgår folkpension i form av *invalidpension* till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Den som är blind skall städse anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som nyss sagts. Såsom blind anses den som saknar synför-

måga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn. Till envar som är berättigad till invalidpension eller sjukbidrag utgår *grundpension* med 200 kronor om året. Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, *tilläggs pension* med 1 160 kronor om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, 1 300 kronor till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt 1 500 kronor till annan pensionsberättigad.

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som ovan sagts och som blivit blind före fyllda 60 år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *blindtillägg* med 1 000 kronor om året. Blindtillägg må ej utgå till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig. Pensionsberättigad som i annat fall än som nyss sagts är ur stånd att reda sig själv och på grund härav är i behov av ständig tillsyn och vård skall, om behovet därav uppkommit före det han fyllt 60 år, utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *vårdtillägg* med 1 000 kronor om året. Vårdtillägg utgår ej vid stadigvarande vård å vissa anstalter. Invalidpension kan även kompletteras med *hustrutillägg*.

Tilläggs pension förhöjes liksom ålderspension och hustrutillägg genom *indextillägg* under de förutsättningar och enligt de grunder, som angives i lagen. Där kommun så beslutat skall *kommunalt bostadstillägg* utgå till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen. Tillägget utgår enligt i huvudsak de grunder som kommunen bestämmer. Tilläggs pensionen och det kommunala bostadstillägget är inkomstprövade på visst, i lagen närmare reglerat sätt.

Enligt en särskild lag den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m. har bl. a. tilläggs pension fr. o. m. den 1 juli 1956 höjts med 160 kronor för gift pensionsberättigad, vars make uppbär viss angiven förmån enligt folkpensioneringslagen, och med 200 kronor för annan pensionsberättigad.

Enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn kan utgå särskilt barnbidrag om 600 kronor per år till barn vars fader eller, i vissa fall, moder åtnjuter invalidpension. Bidraget är inkomstprövat.

Ersättningar kan utgå till långvarigt sjuka och invalider även enligt lagarna om sjukförsäkring och om yrkesskadeförsäkring. Någon redogörelse för de särskilda reglerna i dessa lagar torde emellertid icke böra lämnas här.

Bidrag av statsmedel utgår under femte huvudtiteln till bl. a. *pensionsstyrelsen för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* (årets statsverksproposition, V ht, p. 115). Pensionsstyrelsens ifrågasvarande verksamhet omfattar dels individuell verksamhet, d. v. s. behandling, vård, yrkesutbildning m. m. åt personer, vilka kan väntas genom dy-

lika åtgärder återvinna eller bibehålla arbetsförmågan, dels annan verksamhet, som avser att i folkpensioneringens intresse förebygga eller häva arbetsförmåga eller befordra folkhälsan. Under anslaget beräknas bl. a. visst belopp till näringshjälp, d. v. s. till bidrag för igångsättande av verksamhet, anskaffning av maskiner, bilar, invalidvagnar m. m. Större delen av beloppet utgår numera som bidrag till invalidbilar och andra invalidfordon.

Anslaget till *arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet* (V ht, p. 75) avser utbildningsbidrag och psykotekniska anlagsprov. Härutöver har styrelsen vid upprepade tillfällen under nämnda anslag hemställt om medel för beredande av näringshjälp (bidrag till anskaffande av egen rörelse, maskin- och verktygsutrustning o. d.) åt partiellt arbetsföra. Framställningarna har emellertid hittills icke vunnit bifall, då det ansetts, att dylik hjälp tills vidare endast borde lämnas av pensionsstyrelsen.

Bidrag till kommunal och enskild arbetsvårdsverksamhet utgår jämväl av statsmedel (V ht, p. 74). Från anslaget bestrides kostnaderna för statsbidrag dels till driften av Göteborgs stads arbetsklirik, dels till driften av särskilda avdelningar för halvskyddad sysselsättning av partiellt arbetsföra, dels ock till träningsverkstäder och arbetscentraler för partiellt arbetsföra.

Vad angår bidrag till halvskyddad verksamhet har arbetsmarknadsstyrelsen i skrivelse den 26 augusti 1955 till Kungl. Maj:t med beräkning rörande det för innevarande budgetår begärda anslaget lämnat vissa upplysningar, varav här må återgivas följande.

Till företag, som i anslutning till sin ordinarie verksamhet organiserar särskilda avdelningar för sysselsättning av svårt arbetshindrade och som ställer platserna till arbetsförmedlingens förfogande, kan statsbidrag utgå med högst 50 % av kostnaderna för arbetsledares löner samt med hela anläggningskostnaden för desinfektionsanordningar vid verkstäder för smittoförande tuberkulösa. Ett relativt stort antal industriföretag har under senare år inrättat dylika halvskyddade avdelningar sedan den försöksverksamhet, som arbetsmarknadsstyrelsen bedrivit i samråd med tre större industriföretag, slagit väl ut. Dessa tre företag — — — har helt ställt arbetsplatserna vid de halvskyddade avdelningarna till arbetsförmedlingens förfogande. Övriga industriföretag, som inrättat särskilda avdelningar för partiellt arbetsföra, har i första hand reserverat arbetsplatserna för sina egna skadade eller överåriga arbetare och har därför ej gjort anspråk på statligt bidrag. I vissa fall har dock företag — — — samordnat sin skyddande verksamhet med den statsbidragsberättigade verksamhet, som bedrivs av landsting eller enskild kommun, och har härigenom indirekt fått vissa med verksamheten förenade merkostnader täckta. — — — — —

I fråga om träningsverkstäder och arbetscentraler har arbetsmarknadsstyrelsen i nämnda skrivelse anfört bl. a. följande.

Statsbidrag till verksamheten kan utgå med högst 50 % av föreståndares

och arbetsledares löner. Under år 1954 har 28 huvudmän (landsting, städer och enskilda föreningar) drivit träningsverkstäder och arbetscentraler för arbetsträning och skyddad sysselsättning av partiellt arbetsföra. Verkstäderna hade vid 1954 års utgång sammanlagt 1 120 individuella arbetsplatser. Under år 1954 inskrevs 1 312 partiellt arbetsföra och utskrevs 1 179 — — —.

Under första hälften av 1955 har 5 träningsverkstäder och arbetscentraler inrättats — — —. Före årets slut beräknas ytterligare 5 verkstäder tillkomma — — —.

Under år 1956 kommer enligt gjorda anmälningar verkstäder att nyetableras i — — — (nio angivna städer). Vidare är en viss utbyggnad av i gång varande verksamhet att vänta — — —.

Till *bidrag till de blindas förening* utgår anslag (Vht, p. 117), av vilket huvuddelen avsetts som bidrag till avlöningar och omkostnader för den av föreningen bedrivna depåverksamheten för försäljning av arbetsmaterial till blinda hantverkare samt av dessas hantverksprodukter.

Bland bidrag av statsmedel som utgår under åttonde huvudtiteln må här omnämnas anslag till läroanstalter för blinda m. fl. anstalter (årets statsverksproposition p. 274—277), skrivmaskiner åt avgående blindskolelever (p. 278), resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare (p. 279), bidrag till anskaffande av böcker åt blinda (p. 282), anslag till skolor för döva m. m. (p. 283—289), bidrag till bildningsverksamhet bland döva (p. 290), till tidning för döva (p. 293) och till Hörselfrämjandet (p. 294), samt bidrag till vissa omskolningskurser m. m. (p. 317), varav huvuddelen avser anordnande av yrkesutbildningskurser för partiellt arbetsföra m. fl. Det må anmärkas, att anslagen är av mycket skiftande storleksordning.

Utredningar m. m.

Sedan *pensionsutredningen* år 1955 avlämnat ett betänkande om allmän pensionsförsäkring har, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 januari 1956, tillkallats en *särskild beredning* med uppdrag att inom *socialdepartementet* biträda vid fortsatt behandling av frågan om en förbättrad pensionering och därmed sammanhängande spørsmål. Enligt de för utredningen i statsrådsprotokollet för nämnda den 27 januari av chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, lämnade direktiven borde det ankomma på beredningen, bl. a., att bilda sig en uppfattning om den inverkan, som ett genomförande av det föreliggande pensionsförslaget skulle få eller lämpligen borde få på bl. a. utformningen av annan socialförsäkring, främst folkpensioneringen, den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Beredningens arbete pågår.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 januari 1955 har tillkallats *utredningen om socialförsäkring och arbetsanpassning* för att inom socialdepartementet biträda med utredning av frågan om rehabiliteringsåtgär-

der m. m. i anslutning till sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Utredningen bör enligt de för densamma till statsrådsprotokollet för nämnda den 7 januari av dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, anförda direktiven undersöka hur de till nämnda försäkringar anknutna rehabiliteringsåtgärderna på lämpligaste sätt borde utnyttjas till fromma för rehabiliteringsverksamheten liksom vad som i sådant syfte kunde vinnas genom ändrade bestämmelser. Vidare borde prövas i vad mån samspelet i olika avseenden mellan de åtgärder som vidtoges av arbetsgivare och sjukförsäkring kunde ytterligare beaktas inom sjukförsäkringslagstiftningen. En smidig och kontinuerlig samverkan mellan hälso- och sjukvården, de arbetsvårdande organen och sjukvårdarna borde eftersträvas liksom en sådan ordning att möjligheterna och lämpligheten att i tid påkalla såväl rehabiliteringsåtgärder som förebyggande och hälsovårdande åtgärder i övrigt ständigt uppmärksammades inom sjukförsäkringsadministrationen. Utredningens arbete pågår.

Innevarande år har, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1956, tillkallats *sakkunniga för att utreda frågan om förläggande till Norrbackainstitutet av viss medicinsk rehabiliteringsverksamhet m. m.*

Utredningen om epileptikervården, vilken tillkallats för att såsom experter biträda medicinalstyrelsen vid fullgörande av styrelsen meddelat uppdrag att verkställa utredning om epileptikervården och därmed sammanhängande spörsmål, har numera slutfört sitt uppdrag och avgivit betänkande med utredning och förslag rörande epileptikervården (SOU 1955: 52). Uppdraget är slutfört.

Kommittén för dövhetens bekämpande avlämnade år 1954 betänkande med utredning och förslag rörande hörselvården (SOU 1954: 14). Kommittén hade därmed slutfört sitt arbete. Förslag om hörselvårdens organisation m. m., byggt på kommitténs betänkande, framlades av Kungl. Maj:t vid 1955 års riksdag, som beslöt bl. a., att en omfattande utbyggnad skulle ske genom landstingens försorg av särskilda hörcentraler (prop. 96, SU 104, rskr 249).

Andra lagutskottet har innevarande höstsession föreslagit riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte låta undersöka möjligheterna till *utvidgad rätt till ersättning jämlikt sjukförsäkringslagen vid foniatrisk behandling* och därmed sammanhängande spörsmål samt att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder, vartill undersökningen kunde föranleda. (L²U 53).

1951 års vanförevårdsutredning avgav år 1954 betänkande om vanförestalterna och Eugeniahemmet med riktlinjer för ortoped- och spastikervården samt viss arbetsvård för partiellt arbetsföra (SOU 1954: 28). Uppdraget är därigenom slutfört.

I motion till *Nordiska rådet* vid dess fjärde session i Köpenhamn i januari—februari innevarande år föreslogs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande invalidvården och de partiellt arbetsföras problem. Efter tillstyrkan av socialpolitiska utskottet i dess utlåtande nr 6 beslöt rådet att antaga en rekommendation av den innebörd som i motionen föreslagits (nr 18/1956). Frågan har därefter varit föremål för viss ytterligare behandling på det internordiska planet.

Motionerna

I motionerna framhålles att invaliderna och de partiellt arbetsföra utgör ett heterogent klientel med växlande villkor och problem. Åtskilliga problem hade lösts, men många återstode, bl. a. då det gällde grupperna vanföra, blinda, döva och epileptiker. En redogörelse lämnas i motionerna för de sociala förmåner som kan utgå till dessa grupper. Motionärerna uttalar att förmånerna knappast kunde betecknas som helt tillfredsställande eller till fyllest. Ett vidgat engagemang från statsmakternas sida syntes ofrånkomligt, om inte många av våra genom invaliditet handikappade medborgare skulle bli försörjningsmässigt eftersatta. Olika åtgärder vore tänkbara för att åstadkomma en skälig förbättring av dessa medborgares ekonomiska villkor. En höjning av invalidpensionerna och en utbyggnad av arbetsvården vore önskemål som trädde i förgrunden. I detta sammanhang borde också övervägas, om den nuvarande behovsprövningen för invalidpension vore motiverad. Motionärerna ansåge att sedan man gått in för att ge alla ålderspension oberoende av inkomstförhållandena borde detsamma gälla även invaliderna. Självfallet måste emellertid, anföres i motionerna, hela frågekomplexet ses i ett större sammanhang, varför en allmän översyn av de olika gruppernas sociala förmåner syntes påkallad.

Remissyttrandet

I remissyttrandena beröres genomgående såväl frågan om lämpligheten av att nu genomföra en så omfattande översyn av invalidvården som i motionerna avses som också möjligheterna att på speciella områden vidtaga åtgärder av olika slag.

Förslaget i motionerna om en allmän översyn rörande invalidvården vinner icke anslutning i något remissyttrande. I yttrandena åberopas, att resultatet av pågående utredningar och genomförandet av föreslagna åtgärder på skilda områden först borde avvaktas. Arbetsmarknadsstyrelsen anför dock, att motionärernas önskemål eventuellt kunde tillgodoses genom

att direktiven för pensionsberedningen och rehabiliteringsutredningen vidgades.

I fråga om vissa folkpensionsförmåner, som utgår till invalider, nämligen invalidpension och sjukbidrag, framhåller *pensionsstyrelsen* att folkpensionärerna genom standardhöjningar av folkpensionerna år 1953 och 1956 erhållit del av det allmänna ekonomiska framåtskridandet. Genom indextillägg å folkpensionerna hade invaliderna vidare erhållit kompensation för de genom penningvärdets fall ökade levnadsomkostnaderna. Pensionsstyrelsen ansåge en ytterligare förbättring av pensionsförmånerna synnerligen önskvärd. Denna fråga sammanhängde emellertid med den allmänna pensionsreformen. I anledning av uttalanden i motionerna att det borde övervägas, om den nuvarande behovsprövningen av invalidpensionerna vore motiverad, framhåller styrelsen att den i yttrande över pensionsutredningens förslag om allmän pensionsförsäkring icke ansett sig kunna tillstyrka att inkomstprövningen inom invalidpensioneringen helt slopades. Detta skulle i praktiken framtvinga en i huvudsak medicinsk invaliditetsprövning i stället för — såsom nu vore förhållandet — en bedömning inriktad på arbetsförmågan och möjligheterna att inverka på denna genom rehabiliteringsåtgärder av skilda slag. Styrelsen hade emellertid i samma yttrande uttalat, att det förelåge synnerligen starka skäl att höja invalidpensionens icke inkomstprövade grundbelopp från nuvarande 200 kronor om året till minst 1 000 kronor för ensamstående och 1 600 kronor för gifta med rätt till index- och standardförhöjning på sätt som gäller beträffande andra folkpensionsförmåner.

Motionärernas uttalande att en utbyggnad av arbetsvården för invalider vore önskvärd har vunnit anslutning av samtliga remissinstanser som berört frågan. Sålunda anför *pensionsstyrelsen* att den varmt vill ansluta sig härtill. Samtidigt framhåller styrelsen att vissa åtgärder i sådant syfte redan vidtagits och att ytterligare åtgärder övervägdes. Exempelvis hade styrelsens egen bidragsverksamhet till maskinutrustningar, affärsrörelser och motorfordon åt invalidiserade (näringshjälp) fått en alltmera ökad omfattning såväl i fråga om antalet ansökningar som beträffande de totala årliga bidragsbeloppen.

Pensionsstyrelsen erinrar vidare om att frågan om en utbyggd rehabiliteringsverksamhet för invalider förts fram i skilda sammanhang. I skrivelse den 2 mars 1954 till chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder för att befordra den medicinska rehabiliteringsverksamheten i de lokala sjukvårdsområdena m. m. hade sålunda medicinalstyrelsen uppdragit vissa allmänna riktlinjer för en länsvis organiserad rehabiliteringsverksamhet. I yttrande den 14 maj 1954 över nämnda skrivelse hade pensionsstyrelsen framhållit, att en utbyggd rehabiliteringsverksamhet skulle vara av största

betydelse bland annat för bedömande av de invaliditetsfrågor, som uppkomme vid prövningen av pensionsärenden. Pensionsstyrelsen hade vidare i fråga om organisationen av rehabiliteringsverksamheten anfört, att det torde vara nödvändigt icke blott med de lokala åtgärder som medicinalstyrelsen föreslagit utan även att möjligheter skapades för en samordning och ytterligare utveckling av verksamheten, kombinerad med forsknings- och experimentverksamhet på området, samt med utbildningsmöjligheter för blivande läkare och andra som skulle syssla med rehabilitering. Pensionsstyrelsen hade därför ansett, att samtidigt som de av medicinalstyrelsen föreslagna åtgärderna vidtoges av landsting eller städer som ej deltagar i landsting det torde vara nödvändigt att staten toge initiativ till anordningar vid de medicinska högskolorna för nämnda samordning av verksamheten m. m. Beträffande den medicinska högskolan i Stockholm skulle det angivna syftet kunna vinnas genom en samordning med Norrbackainstitutets framtida verksamhet.

I sistnämnda hänseende hänvisar pensionsstyrelsen även till yttrande den 15 januari 1955 över 1951 års vanförevårdsutrednings betänkande angående vanförestalterna och Eugeniahemmet. Styrelsen hade i yttrandet framhållit bland annat, att behov föreläge framför allt av en utveckling av den medicinskt betonade delen av rehabiliteringsverksamheten. Genom att omvandla Norrbackainstitutet till ett med Karolinska sjukhuset samarbetande medicinskt och socialt rehabiliteringscentrum skulle de arbetslinjer mellan medicinsk och social rehabiliteringsverksamhet, som kommit till uttryck i vanförevården och annan invaliditetsförebyggande verksamhet, fullföljas och ytterligare utvecklas.

Arbetsmarknadsstyrelsen uttalar, att den finner en utbyggnad av arbetsvården nödvändig. Styrelsen framhåller att den i skrivelse den 26 augusti 1955 med förslag till anslagsäskanden för innevarande budgetår, avseende den offentliga arbetsförmedlingen, påyrkat en såväl kvantitativ som kvalitativ förstärkning av personalorganisationen inom arbetsvården. I styrelsens motsvarande petitaframställning för budgetåret 1957/58 hade framhållits, att tidigare framförda motiveringar för en förstärkning av arbetsvårdsorganisationen alltjämt gällde, varvid hänvisning jämväl skett till vad som anförts i förenämnda petitaskrivelse den 26 augusti 1955.

Behovet av förbättrade försörjningsmöjligheter under utbildningstiden för bl. a. invalider, som genom arbetsvården bereddes yrkesutbildning eller omskolning, hade av styrelsen beaktats genom att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 augusti 1956 anhållit om förhöjda utbildningsbidrag, hyresbidrag och familjetillägg för detta klientel. Vidare hade styrelsen i sina förslag till anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1957 års riksdag, för budgetåret 1957/58 hemställt om ett anslag till näringshjälp åt partiellt arbetslösa å 100 000 kronor.

Utredningen om socialförsäkring och arbetsanpassning framhåller att dess direktiv icke innefattar uppdrag att verkställa översyn av arbetsvårdens organisation och arbetsmetoder i och för sig. Uppgiften vore begränsad till att undersöka i vad mån och på vilket sätt socialförsäkringen och rehabiliteringsverksamheten kunde och borde — administrativt och ekonomiskt — samordnas, så att bästa möjliga resultat ernåddes från båda verksamheternas synpunkt. Som en av sina huvuduppgifter hade utredningen emellertid betraktat frågan om en sådan samverkan mellan socialförsäkring och rehabilitering, att erforderliga hjälpåtgärder inom bland annat arbetsvårdens område kunde insättas på tidigast möjliga stadium. Uppenbarligen kunde detta komma att ställa ökade krav på arbetsvårdsresurserna.

Utredningen förklarar, att den icke kunnat undgå att konstatera, att arbetsvårdens materiella och framför allt personella resurser syntes otillräckliga för att tillgodose redan det dagsaktuella behovet. En utbyggnad av arbetsvården vore sålunda i och för sig påkallad.

Vissa speciella frågor som upptages i remissyttrandena må här beröras.

Pensionsstyrelsen hänvisar i fråga om epileptikerna till ett utlåtande som styrelsen den 25 april 1956 avlämnat över det i motionerna åberopade, av medicinalstyrelsens delegation för epileptikervården avgivna betänkandet. Pensionsstyrelsen hade i sitt utlåtande anslutit sig till uppfattningen att behov föreläge av ökade möjligheter att åt epileptikerna bereda arbetsvård i dess olika former. Även om det kunde anses för flertalet fall vara möjligt och även lämpligast, att epileptikerna bereddes omskolning eller yrkesutbildning genom inträde i vanliga yrkesskolor, torde det dock för svårare fall på grund av sjukdomens natur eller av andra omständigheter föreligga behov av kvalificerad arbetsvård i form av arbetsprövning, arbetsträning m. m. vid särskilda anstalter, där speciella resurser för handhavandet av dessa mera krävande fall funnes.

Riksförsäkringsanstalten tar upp frågan om sådan ändring av sjukförsäkringslagen, att tilläggssjukpenning under hela sjukhjälpstiden komme att utgå med de belopp, som nu gäller för de första 90 dagarna. När sjukpenning utgår för längre tid än 90 dagar, är det, framhåller anstalten, icke sällan fråga om ett sådant invaliditetstillstånd, som i 21 § tredje stycket sjukförsäkringslagen likställts med sjukdomstillstånd. Riksförsäkringsanstalten avgåve, samtidigt med yttrandet till utskottet, till Kungl. Maj:t anbefalld utredning angående kostnadsökningen och övriga konsekvenser av en dylik ändring i sjukhjälsreglerna.

Riksförsäkringsanstalten erinrar slutligen om att grunderna för beräkningen av invalidlivräntorna inom yrkesskadeförsäkringen var föremål för ingående överväganden vid tillkomsten av 1954 års lag om yrkes-

skadeförsäkring. I yttrande den 29 februari 1956 över pensionsutredningens år 1955 avgivna betänkande hade riksförsäkringsanstalten med styrka framhållit vikten av att samordningsfrågorna mellan yrkesskadeförsäkringen och en allmän pensionsförsäkring icke skötes å sido.

Utskottet

Invaliditet medför ofta för den därav drabbade svårigheter av såväl ekonomisk som personlig natur. Det är en angelägen samhällsuppgift att så vitt möjligt undanröja eller mildra dessa svårigheter. Av väsentligt intresse är härvidlag att söka bereda invaliden möjlighet till egen arbetsinkomst. Att invaliden inordnas i förvärvsarbete kan vara av väsentlig betydelse för honom ej blott ekonomiskt utan också genom att minska den isolering och ensamhet, som eljest lätt kan komma att prägla hans situation. Viktiga uppgifter åvilar här samhällets arbetsförmedlande och arbetsvårdande organ. Det kan till en början gälla att bryta en viss anonymitet och passivitet i invalidens förhållande gentemot arbetsmarknaden. Ibland erfordras för återgång i arbete att särskilda anordningar vidtages på arbetsplatsen. Omskolning kan ge möjlighet till fullgod arbetsinsats inom annat yrke. Andra rehabiliteringsåtgärder av medicinsk eller arbetsmarknadsbetonad art är stundom nödvändiga. På grund av invaliditetens natur eller av andra orsaker kan sålunda föreligga behov av en kvalificerad arbetsvård i form av arbetsprövning och arbetsträning under kontinuerlig läkarkontroll. Verkstäder för s. k. skyddad sysselsättning eller avdelningar för halvskyddad verksamhet är här av betydelse.

Arbetsvårdande åtgärder av det slag utskottet berört har, såsom framgår av den redogörelse som lämnats ovan i utlåtandet, vidtagits av såväl statliga myndigheter som enskilda företag. Här må erinras om pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet och arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdande åtgärder samt det fortgående samarbetet mellan arbetsmarknadsstyrelsen och olika industriföretag.

En smidig och kontinuerlig samverkan mellan hälso- och sjukvården, de arbetsvårdande organen och sjukvårdarna i syfte att förebygga och avhjälpa långvarig sjukdom och invaliditet bör givetvis eftersträvas. De organisatoriska och andra problem som härvid uppkommer är f. n. föremål för undersökning i utredningen om socialförsäkring och arbetsanpassning, den s. k. rehabiliteringsutredningen.

De fall där invaliden icke ens genom kvalificerade former av arbetsvård kan inordnas i förvärvsarbete erbjuder särskilda problem. De rent ekonomiska hjälpåtgärderna träder här i förgrunden. Förhållandena är här olika för olika kategorier av invalider. Genom den nya yrkesskadeförsäkringsla-

gen av år 1954 genomfördes betydande förbättringar av de livräntor, som utgår till de genom olycksfall i arbete eller yrkessjukdom invalidiserade. Även livräntor för äldre skadefall omreglerades härvid. De trafikskadade erhåller i stor utsträckning genom trafikförsäkringen godtagbara ersättningar vid invaliditet. Situationen är i regel svårast för den som blivit invalid i tidig ålder eller efter annan sjukdom än yrkessjukdom. Åtskilliga sådana invalider torde leva under svåra ekonomiska förhållanden.

Frågan om en förbättring av de invalidpensioner som utgår inom folkpensioneringen står i nära samband med och torde för sin lösning vara beroende av de förslag till en pensionsreform som den inom socialdepartementet tillkallade allmänna pensionsberedningen kan komma att framlägga.

Såsom torde framgå av vad utskottet ovan anfört har betydelsefulla initiativ till förbättringar av invalidernas situation redan tagits. En del åtgärder har genomförts; andra är under övervägande. De två huvudfrågor, som upptagits i motionerna, nämligen om arbetsvården och om folkpensioneringens invalidpension, är föremål för utredning. Med hänsyn till det läge, vari olika frågor rörande invaliditetsskyddet sålunda befinner sig, föreligger enligt utskottets mening ej anledning att nu göra en sådan allmän översyn på området som i motionerna föreslås.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 347 och II: 348, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 december 1956

På andra lagutskottets vägnar:

ELSA JOHANSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Nils Elowsson, Sunne*, fru Carlqvist, herrar Mannerskantz*, Grönkvist, fru Hamrin-Thorell och herr Alvar Andersson;

från a n d r a kammaren: fru Johansson i Norrköping, herrar Jacobsson i Tobo, Bengtsson i Varberg*, fru Ewerlöf, herr Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, herrar Königson och Larsson i Hedenäset.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.